

Uit de praktijk

■ Loes Thuis

L. Thuis is onderwijskundige en docent aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN).

E-mail: loes.thuis@han.nl

Spin in het toetsweb als basis voor toetsbeleid

‘Hebben wij een toetsbeleid dan?’. Dit gaf een collega terug tijdens een bijeenkomst over toetsevaluatie van de opleiding Vaktherapie aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN). Goudeerlijk en pijnlijk tegelijk. De opleiding wil vooral graag een duurzame toetscultuur creëren in plaats van een nieuwe versie van een papieren-tijger-toetsbeleidsdocument te ontwikkelen. Daarom hebben we in co-creatie met onze docentcollega’s eerst onze toetskwaliteit geanalyseerd vanuit een herkenbare en gedeelde visie op toetsen. Hiervoor is door de opleiding Vaktherapie gebruikgemaakt van het toetsweb (zie de beschrijving van het toetsweb in het artikel van Tamara van Schilt-Mol op pagina 12 van dit nummer).

Toetsthermometer

“Binnen de opleiding was geconstateerd dat collega’s niet op de hoogte waren dat er toetsbeleid was en waar dit vindbaar was. Hierdoor werd er geen opleidingsbreed eigenaarschap ervaren en werd het toetsbeleid niet altijd uitgedragen. Het was de intentie om met het

toetsweb de thermometer te steken in de wijze en kwaliteit van onze eigen toetsing binnen de opleiding. Met de resultaten van deze evaluatie kon een stevige basis worden gevormd voor een nieuw toetsbeleid. Om dit te realiseren zijn toetsevaluatiebijeenkomsten georganiseerd door de hoofddocent met de portefeuille toet-

sing en de betrokken onderwijskundige. Tijdens deze bijeenkomsten hebben we het toetsweb ingezet voor elk van de vier afstudeerdifferentiaties van de opleiding. Onze opleiding heeft de versie van het toetsweb aangehouden, waarbij Visie op onderwijs in het midden staat en waarbij de ontwikkelfasen zich van binnen naar buiten opbouwen tot een stevig web. Onze ervaring is dat zowel beleid als toetsing over het algemeen niet als sexy onderwerpen worden gezien binnen het onderwijs. Om het toetsweb meer tot de verbeelding te laten spreken hebben we daarom gewerkt met een metafoor van Harry de Spin (figuur 2). Hoe steviger en groter het web is gesponnen van binnen naar buiten, hoe meer bewegingsvrijheid Harry heeft. Gunnen we Harry niet allemaal een groot evenwichtig toetsweb om zich in te bewegen? Arachnofoben (mensen met spinnenangst) daargelaten natuurlijk.

Om denkkaders mee te geven heeft onze onderwijskundige aangegeven wat in de praktijk veelvoorkomende situaties zijn met veel aandacht voor toetskwaliteit. De zwaarte van de toetskwaliteit ligt primair bij de entiteiten A (toets(tak)en) en B (toetsprogramma) en bijvoorbeeld minder op D (toetsorganisatie). Tijdens de toetsevaluatiebijeenkomsten gaven we elk docententeam (op basis van oplei-

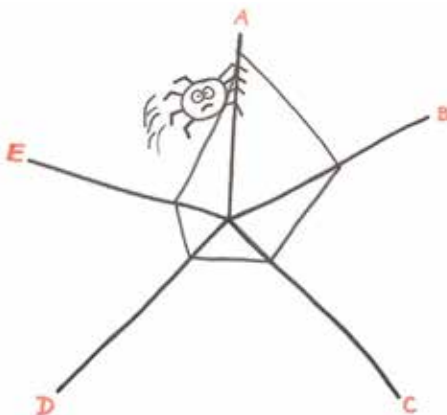
dingsdifferentiaties) de opdracht om met de richtlijnen per ontwikkelfase uit de methodiek 'De toetsing getoetst' met elkaar in gesprek te gaan over de fase waarin zij zich als team bevonden. Hierbij zetten collega's per entiteit een stip bij desbetreffende ontwikkelfase en creëerden ze vervolgens met lijnverbindingen een web wat de totale toetskwaliteit voor hen op dat moment symboliseerde.

Het gebruik van het toetsweb had op basis van onze ervaring vier voordelen:

1. We zijn ons als opleiding bewust van het feit dat toetsing meetbaar is vanuit verschillende entiteiten (of zoals wij ze noemden: poten), waarop je kunt acteren.
2. De entiteiten van het toetsweb geven direct een basis voor de hoofdstukopbouw van het toetsbeleidsdocument.
3. Ook voor externe ondersteuning of monitoring kan dit een universeel meetinstrument zijn om de kwaliteit van toetsing tussen opleidingen of instellingen te vergelijken.
4. Bovenal geeft het toetsweb ons als opleiding zowel visueel overzicht als een gemeenschappelijke taal om als docententeam met elkaar in gesprek te blijven over toetsing.

Hieronder staan de resultaten van onze zelfevaluatie, waarbij we de opleidingsdifferentiaties van Vaktherapie over elkaar heen hebben geplot.

De afbeelding van het toetsweb maakte in een oogopslag helder dat aandacht voor toetsbeleid noodzakelijk is. Poot C wordt gemiddeld duidelijk lager gewaardeerd dan de andere poten van het spinnenweb. In gesprek met Tamara van Schilt-Mol gaf ze aan dat de vraag van onze collega of we een toetsbeleid hebben, geen uitzondering vormt. Veel opleidingen, faculteiten of zelfs instellingen hebben nog geen stevig onderbouwd en breed gedragen toetsbeleid. Sterker nog, binnen

Figuur 1. Harry de Spin in zijn toetsweb.

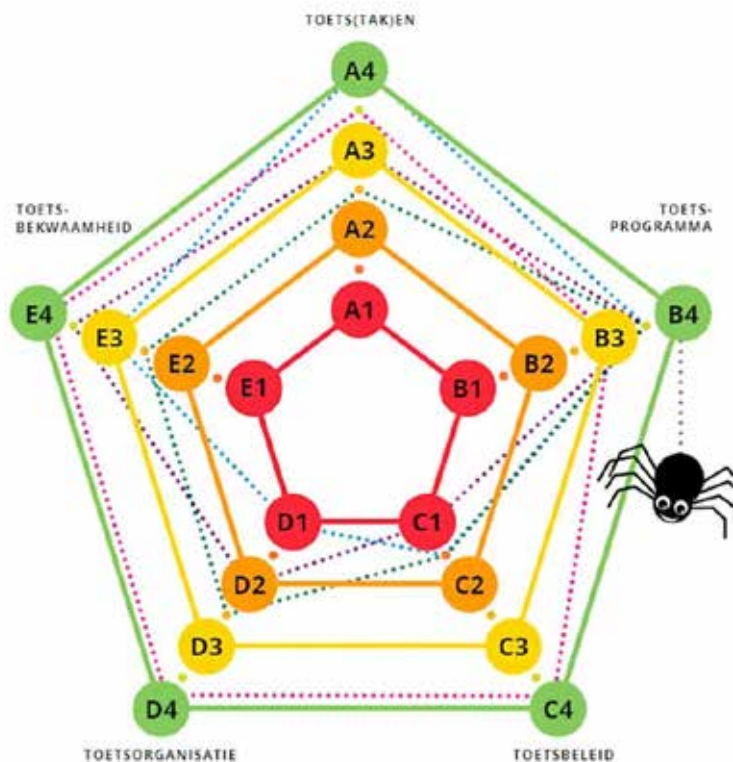
onze eigen onderwijsinstelling is er nog geen toetsbeleid dat als basis kan dienen voor dat van de opleiding. Er zijn helaas nog relatief weinig best practices waar we de kunst van konden afkijken, hoewel de laatste tijd meer en meer visies op toetsen en toetsbeleidsplannen worden ontwikkeld.

Visie op onderwijs, leren en toetsen als kern

In de toelichting bij het toetsweb wordt aangegeven dat de manier waarop de toetsing wordt ingericht een middel is om de visie op onderwijs te realiseren, in plaats van een doel op zich (Baartman et al., 2020). Die visie op onderwijs is onlosmakelijk verbonden met de visie op leren en toetsen. De visie op onderwijs vormt de kern van het toetsweb. Tijdens onze toetsevaluatiebijeenkomsten hebben

wij eerst voornamelijk gefocust op de vijf entiteiten van het toetsweb (A, B, C, D en E), de ‘buitenkant’ dus. Hoewel het de koninklijke weg was geweest dat we eerst de visie op onderwijs, leren en toetsen hadden neergezet en vervolgens pas onze evaluatie van de huidige en gewenste situatie van de vijf entiteiten, hebben we onze visie aansluitend aan de evaluatie inhoud gegeven. Met de resultaten van de toetsevaluatiebijeenkomsten was een gemeenschappelijk gedeelde basis ontstaan waarop we de visie op toetsen en het nieuwe toetsbeleid konden bouwen. Omdat het opleidingsprofiel momenteel wordt herschreven, zijn we gestart bij de visie op toetsen en versmelten we deze bij het voltooien van het opleidingsprofiel met de visie op onderwijs en de visie op leren.

Om een gezamenlijke toetsvisie neer te zetten,

Figuur 2. Toetsweb opleidingsdifferentiaties Vaktherapie 2022.

We willen geen nieuwe versie van een papieren-tijger-toetsbeleidsdocument.

hebben de onderwijskundige en beleidsmedewerker een werkvorm ontworpen vergelijkbaar met 'dilemma-op-dinsdag'. Vanuit de beschikbare toetsbeleidsdocumenten van andere opleidingen en instellingen, hebben we een veelvoud aan uitspraken op het gebied van toetsing verzameld. Een afvaardiging van onze collega-docenten kreeg daarbij telkens de opdracht om steeds vanuit twee van deze uitspraken te kiezen welke uitspraak ze het meest als ambitie van de opleiding herkennen. Een voorbeeld: 'Het moment van beoordelen en beslissen hoeft niet overeen te komen'. Uit de 'ja-stapel' kozen de collega's vervolgens opnieuw welke van twee nieuwe stellingen nóg beter bij onze opleiding past, net zolang

tot er 5-6 stellingen overbleven. Door collega's met stellige uitspraken concrete handvatten te geven over verschillende perspectieven op toetsing, konden zij beargumenteren welke uitspraken al dan niet het beste bij onze opleiding pasten. Hiermee voelen zij zich ook direct eigenaar van de zelf gekozen visie-uitspraken die overbleven. Deze vormden de basis voor onze toetsvisie en het toetsbeleid.

Nieuwe toetscultuur

Opvallend genoeg waren onze collega's, met eigen mentale modellen en ideeën over toetsing, het vrij snel eens over de uitspraken met onze toetsambities. Tijdens het selecteren van de steeds best passende uitspraken ontstonden mooie discussies over bijvoorbeeld de terminologie: wat betekent het woord 'toetsen' in deze stellingen, en maken we nog onderscheid tussen formatief en summatief? Hoewel dit eerst wat spanning en onzekerheid gaf, is dit naar ons idee precies wat de kern is van toetsontwikkeling. We creëren met elkaar nieuwe en gedragen mentale modellen over wat goed toetsen is. Op die manier ontwerpen we, in plaats van een papieren-tijger-toetsbeleid, in co-creatie samen met de collega's een herkenbare gedeelde visie als basis voor ons toetsbeleid: een nieuwe impuls voor de toetscultuur. ■

Referenties

- Baartman, L., Van Schilt-Mol, T. & Van der Vleuten, C. (2020). *Programmatisch toetsen. Voorbeelden en ervaringen uit de praktijk*. Amsterdam: Boom Uitgevers.
- Van Schilt-Mol, T., Sluijsmans, D., Peters, M., de Beer, F., Jakobs, L. (2016). De touwtjes in handen: toetskwaliteit in het hbo. *Tijdschrift Onderwijsinnovatie*, 15-24.